

Motion till riksdagen 2023/24:496

av Aron Emilsson m.fl. (SD)

Arktis

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhetspolitiska frågor i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna till handel i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skydd av Arktis unika miljö och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att urfolk i Arktis ska kunna verka fritt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturbewarandet i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kinas verksamhet i Arktis och status i Arktiska rådet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s status i Arktiska rådet och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Sveriges utrikespolitik ska utgå ifrån svenska intressen och ta till vara dem i de regioner som har störst påverkan på Sverige. Arktis är en region där Sverige ingår och utvecklingen i Nordkalotten, Norra ishavet och därtill gränsande landområden påverkar Sverige. Med denna utgångspunkt är det mycket viktigt att det finns en väl utarbetad svensk strategi för vilka områden som ska prioriteras i Arktis och varför. Det är viktigt att beakta såväl möjligheterna som riskerna i den utveckling som pågår i Arktis. Regionen är för närvarande under förändring där främst ökad stormaktskonkurrens och klimatförändringar påverkar. Det är därför viktigt att värna om stabiliteten i Arktis och att se att det är en region som förvaltas till kommande generationer. De ekonomiska intressena för Arktis behöver balanseras mot de miljömässiga. Samarbete med angränsande och vänligt sinnade stater bör prioriteras. Säkerhetspolitiken behöver ökat

fokus i och med den tilltagande stormaktskonkurrens som råder liksom även en bredare strategi angående handel och resurser samt ett tydligt bevarandeperspektiv för den unika arktiska miljön och den kultur som denna miljö format.

Säkerhetspolitik

Stormaktskonkurrensen om Arktis har pågått sedan andra världskriget, med ett avbrott efter att Sovjetunionen upplöstes. Intresset har främst rört förmågan för USA och Ryssland att verka mot varandra med strategiska vapensystem. Den kortaste vägen för bombflyg och robotsystem att leverera verkan har varit och är fortfarande över Arktis. Sverige har direkt drabbats av denna kapprustning i Arktis bl.a. av radioaktivt nedfall från kärnvapentesterna som Sovjetunionen genomförde vid Barents hav. När stormaktskonkurrensen tilltar i världspolitiken är Arktis åter aktuellt för Ryssland och USA att operera från med strategiska ubåtar som är skyddade under packisen, och banan över Arktis förblir den kortaste vägen för ländernas landbaserade strategiska robotar och bombflyg. Detta gör att även Arktis är aktuellt för robotförsvar från både USA och Ryssland. Ryssland har ett omfattande baskomplex som byggs ut och vars tyngdpunkt ligger på Kolahalvön vid Murmansk, där norra flottan har sin bas. USA saknar samma omfattande baskomplex men har bl.a. Thulebasen på Grönland och baser på Alaska. Risken för tilltagande kapprustning ökar under de kommande åren bl.a. i och med att både Ryssland och USA moderniserar sina kärnvapenarsenaler. En militär närvaro av Kina i Arktis kan heller inte uteslutas. Stormakterna har också intresse av att säkra naturresurser och transportleder med militär närvaro i Arktis.

Konsekvenserna av denna omfattande och ökande militära närvaro gör att ett återtagande och stärkande av Försvarsmaktens arktiska och subarktiska förmåga behöver ske. Sverigedemokraterna har motsatt sig nedrustningen som har skett av svenskt försvar och i samband med detta har man tappat unik kompetens för att verka i de norra delarna av Sverige. Ett snabbt återtagande av förlorad kompetens och en utbyggnad av svensk militär närvaro i norra Sverige är således påfordrad.

Handel

I Arktis finns en mycket stor potential för utökad handel. Det handlar dels om de stora naturresurserna som finns i området, dels om möjliga framtida handelsrutter. Det är i dag tre handelsrutter som håller på att bli mer tillgängliga givet smältningen av isarna i Arktis. Dels är det Nordvästpassagen norr om Kanada, dels polarrutten över Nordpolen och slutligen Nordostpassagen norr om Ryssland. Av dessa rutter är det främst Nordostpassagen som är av störst intresse för handel. Denna passage går genom Rysslands territorialvatten och har en förmåga att binda ihop Asien med Europa då det är betydligt närmare än Suezkanalrutten som används i dag. Hittills har denna rutt dock inte utnyttjats till sin fulla kapacitet. Det finns problem kopplat till rutten, bl.a. tillgång till räddningsresurser och isbrytarkapacitet.

För att kunna bedriva handel och annan verksamhet i Arktis är det vitalt att ha tillgång till isbrytarkapacitet. Insikten om detta är stor hos de arktiska strandstaterna och särskilt i Ryssland som har en stor flotta av atomisbrytare bestående av ca 10 enheter

och gamla fartyg ersätts med nya. USA saknar helt atomisbrytare och förfogar i dagsläget endast över en isbrytare som lämpar sig för polartrakterna. Kina förfogar också över två isbrytare som lämpar sig för polartrakterna. Ryssland har dessutom flytande kärnkraftverk som används för energiförsörjning i Arktis. Det finns risker med denna omfattande flotta av reaktordrivna fartyg och enheter, men framför allt finns det en ojämlikhet som gynnar Rysslands förmåga i Arktis. Sverige har för närvarande isbrytaren Oden som används främst för forskning i Arktis.

Sverigedemokraterna anser att handelsmöjligheterna måste uppmärksammas mer och att reell kapacitet har större påverkan än omfattande strategier. I detta avseende behöver de nya rutternas möjligheter och risker beaktas i större utsträckning. Isbrytarkapaciteten behöver likaså uppmärksammas mer, och att Sverige riskerar att stå utan isbrytarkapacitet när isbrytaren Oden avvecklas är ett misslyckande som direkt påverkar Sveriges förmåga i Arktis. Ny svensk isbrytarkapacitet behöver omgående tillföras.

Miljö

Miljön i Arktis är unik och behöver bevaras, särskilt vikten av biologisk mångfald. Samtidigt är det viktigt att beakta möjligheten att kombinera ekonomisk verksamhet i Arktis såsom utvinning av dess naturresurser med ett långsiktigt miljötänkande. I Sveriges närområde i Barents hav finns ett av världens största gasfält i form av Shtokmanfältet. Det har länge diskuterats att påbörja utvinning av gas där och om det sker är det viktigt att Sverige verkar för att utvinningen sker på ett miljösäkert sätt. Att motsätta sig all utvinning i Arktis som inte består av 100 procent förnybara källor är inte rimligt.

Den biologiska mångfalden i Arktis behöver bevaras, vilket gäller både natur och djurliv. I Arktis återfinns många unika arter som riskerar att försvinna om inte hänsyn tas i förhållande till mänsklig aktivitet i området. Det är även viktigt att identifiera kultur- och naturlämningar av höga skyddsvärden så att dessa kan skyddas från påverkan. För att åstadkomma detta konkret behöver rutiner och kapacitet finnas för att kunna motverka exempelvis oljeutsläpp i området.

Från sverigedemokratisk synpunkt behöver hänsynen till Arktis unika miljö beaktas och konkreta åtgärder för att förhindra en rovdrift som kan skada miljön behöver vidtas. Det är också mycket viktigt att det finns en beredskap för olika former av olyckor och utsläpp som allvarligt kan skada Arktis natur.

Urfolk och kultur

Arktis urfolk består av flera folk i den arktiska regionen. Dessa folk behöver respekteras och beredas möjlighet att utvecklas på sina egna villkor utan omotiverad inblandning utifrån. Utgångspunkten behöver vara att urfolken kan åtnjuta samma möjligheter och rättigheter som övriga folk i Arktis. Det ska inte finnas diskriminerande särlagstiftning mellan olika folkgrupper. Urfolken i Arktis och övriga folkgrupper har ett unikt kulturarv som utvecklats under årtusenden och präglats av de särskilda miljömässiga förutsättningar som finns i Arktis. Detta kulturarv behöver värnas i hela Arktis och det finns oroande uppgifter om att inte alla folk i Arktis kan få sina rättigheter tillfreds-

ställda. I Sverige behöver den samiska kulturen och kulturen för nordbor som verkat i Arktis bevaras.

Sverigedemokraterna vill att Arktis urfolk och de folk som finns i den arktiska regionen ska kunna verka fritt och utan intervention. Bevarandet av kulturen i Arktis är en fråga som är viktig och Sverigedemokraterna har förslag om att i framtiden inrätta ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum och därutöver från svensk sida bidra till finansiering av Internationella Samiska Filminstitutet med säte i Kautokeino i Norge.

Kinas status i Arktiska rådet

Kinas intresse i Arktis är omfattande såväl säkerhetspolitiskt som avseende möjligheten att utnyttja området som handelsrutt. Det går dock inte att tydligt urskilja de kinesiska intressena i Arktis och de kan även beröra tillgången till råvaror och möjligheten att patrullera med strategiska ubåtar. Landet har visat ett intresse för Arktis i och med att de har utvecklat en isbrytarförmåga och man är för närvarande observatörer i Arktiska rådet. Intresset för Arktis från Kinas del kan vara positivt från Sveriges utgångspunkt om kinesiska investeringar kan underlätta etablerandet av handelsrutter och bidra till exempelvis forskning och kommunikationer i Arktis. Det finns även stora risker med ett ökat kinesiskt intresse och verksamhet i Arktis. Inte minst att Kina kan få tillgång till teknik i Arktis eller att de genom sina företag kan få monopolställning gällande kommunikationsinfrastruktur i Arktis.

Kinas ställning som observatör i Arktiska rådet är problematisk. Det är heller inte klart om Kina uppnår samtliga de krav som formellt ställs på en stat för att vara observatör i Arktiska rådet. Sverige behöver samarbeta med likasinnade stater för att motverka ett alltför stort kinesiskt inflytande i arktiska frågor och i Arktiska rådet.

EU:s status i Arktiska rådet

Utifrån EU:s perspektiv finns det intresse att medverka i Arktiska rådet som observatör. Frågan är om behovet för EU att särskilt vara representerat i Arktiska rådet är motiverat, då flera av EU:s medlemsstater är medlemmar i Arktiska rådet. EU har intressen i Arktis i och med att dess medlemmar har det, men det finns en risk för dubbelarbete om EU också är representerat i rådet. Det kan vara så att ytterligare en röst för de intressen som gynnar svenska intressen kan vara motiverat.

Sverigedemokraterna ser att det är viktigt att noga överväga om EU ska vara en observatör i Arktiska rådet, och om det finns tillräckliga skäl för att organisationen ska vara representerad i Arktiska rådet så bör det särskilt beaktas att det inte sker något dubbelarbete mellan EU och dess medlemsstater som också är representerade i Arktiska rådet.

Aron Emilsson (SD)

Markus Wiechel (SD)

Yasmine Eriksson (SD)

Rasmus Giertz (SD)